

Motion till riksdagen 2024/25:3261

av **Martina Johansson m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2024/25:41 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagändringarna om möjlighet till avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska vara tillfälliga och gälla i ett år och sedan upphöra och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskildhet i anslutning till dygnsvilan endast ska få ske när det finns ett dokumenterat riskbeteende och andra åtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla säkerheten på boendet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom ett år från ikraftträdandet bör återkomma till riksdagen med en redovisning av effekterna av införandet av regler om avskildhet i anslutning till dygnsvilan på Sis samt en utvärdering av huruvida tillämpningen av lagen om avskildhet i anslutning till dygnsvilan har skett på ett ändamålsenligt sätt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att barn har möjlighet att framföra klagomål till någon som de inte är i beroendeställning av, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hälso- och sjukvårdspersonal ska vara med och fatta beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi kan konstatera att samhället har misslyckats med vården och omsorgen av de barn och unga som behöver någon form av stöd från samhället. Vi ser nu konsekvenserna av att insatser till familjer med behov inte kommit in tillräckligt tidigt samtidigt som samhället inte förmått att skydda barn och unga, utan tidigare problematik, från att dras in i kriminalitet. Resultatet av dessa misslyckanden är barn och unga som begår mycket grova brott. Inte sällan handlar det om barn med psykisk ohälsa, neuropsykiatriska diagnoser eller annan social utsatthet. För att dessa barn ska hamna på rätt spår i livet och kunna leva ett normalt liv behövs rätt vård och behandling. Begränsnings- eller tvångsåtgärder mot unga ska som huvudregel endast användas i undantagsfall. Barnkonventionen är dessutom svensk lag sedan 2020 och innebär att alla beslut som fattas ska vara till barns bästa.

Ett tydligt tecken på statens misslyckande att skydda och hjälpa barn i behov av stöd är Sis-verksamheten. Tyvärr har det de senaste åren framstått som uppenbart att Statens institutionsstyrelse (Sis) inte klarar av sitt uppdrag. Att det varje vecka kommer nya och dramatiska larmrapporter om den statliga ungdomsvården i vårt land är både otroligt och ovärdigt. Därför välkomnar Centerpartiet den utredning som tillsatts i syfte att avveckla Sis och göra ett omtag för den statliga ungdomsvården. Trots bristerna på Sis föreslår nu regeringen att ge myndigheten utökade befogenheter vad gäller tvångsåtgärder mot barn och unga.

Regeringen föreslår i den aktuella propositionen att barn och unga på särskilda ungdomsboenden ska kunna låsas in på natten i deras boenderum i maximalt nio timmar och i högst 30 dagar i sträck. De barn och ungdomar som berörs är de som vårdas på ett särskilt ungdomshem av den högsta säkerhetsklassen och är dömda för grova brott enligt LSU eller omhändertagna för vård enligt LVU på grund av kriminella handlingar. Tvångsåtgärden har ingen nedre åldersgräns, men beslutet är ett förvaltningsbeslut som går att överklaga och biträde ska kunna förordnas vid behov. Syftet med inlåsningen är att förhindra barn och unga som riskerar att ta till våld från att utöva våld eller för att skydda andra barn och unga för att utsättas för hot och våld. Det är också en fråga om trygghet för personalen.

Målet med den slutna ungdomsvården är att genom behandling underlätta steget tillbaka ut i samhället efter avtjänat straff eller när vården är avslutad. Ett argument för att den intagna ska vara mottaglig för god vård och omsorg samt klara skolgången är att han eller hon kan sova på natten. På samma sätt kan känslan av inlåsning tänkas försvåra vård och omsorg. Tvångsåtgärder mot barn ska alltid vara ett sistahandsalternativ. Därför anser vi att möjligheten till avskildhet i anslutning till dygnsvilan i förhållande till regeringens förslag bör begränsas och att begränsningsåtgärden endast ska få tillämpas när det finns en dokumenterad risk och andra åtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla säkerheten på boendet.

Det finns stora brister på Sis. Om dessa brister åtgärdas minskas behovet av tvångsåtgärder. Det kan t.ex. handla om att öka bemanningen på boendena, tillhandahålla ändamålsenliga lokaler och säkerställa att medarbetarna på Sis har rätt kompetens. Att det finns brister bekräftas i Riksrevisionens nya granskning – SiS särskilda ungdomshem – brister i statens tvångsvård av barn och unga (RiR 2024:7) – som konstaterar att Sis inte har förutsättningar att ge de omhändertagna ungdomarna effektiv vård och behandling. Riksrevisionen konstaterar också att personalen inte har rätt kompetens för att bedriva vård och behandling. Regeringen bekräftar i sin skrivelse till

Riksrevisionens rapport att kvaliteten på Sis inte är fullgod och att man vidtagit flera åtgärder för att komma åt de problem som finns. Eftersom regeringen nu vidtar ett antal åtgärder både när det gäller kompetens och resurser, måste målet vara att vården blir så mycket bättre att tvångsåtgärder i form av avskildhet inte ska behövas framöver och att syftet med lagändringarna är att hantera den akuta situationen. Vi anser därför att lagen bör vara tidsbegränsad och upphöra att gälla om ett år.

Det har nyligen införts tvångsåtgärder på Sis-hem vad gäller elektronisk kommunikation och visitation av besökare. Samtidigt föreslås ytterligare begränsningsåtgärder framåt i form av fotboja vid behov. Redan i dag finns möjlighet till avskiljning och vård i enskildhet. På vissa avdelningar finns det skarp kritik mot hur dessa används. Sammantaget skapar detta en oro för både hur begränsningsåtgärder kommer att användas och påverkan på vården och omsorgen, och behöver därför utvärderas noga. Därför vill vi att regeringen inom ett år från ikraftträdandet återkommer till riksdagen med en redovisning av effekterna av införandet av regler om avskildhet i anslutning till dygnsvilan på Sis samt en utvärdering av huruvida tillämpningen av lagen har skett på ett ändamålsenligt sätt.

Även om dessa begränsningsåtgärder är nödvändiga i den tid vi är i nu, så är det viktigt att säkerställa att åtgärden endast tillämpas när det är till barnets bästa. Därför behöver regeringen säkerställa att det finns ekonomiska resurser till de organisationer som ska bistå Sis med att det finns en oberoende klagomålsfunktion för dem som vårdas på Sis och då särskilt på dem med högsta säkerhetsklass, vilket inte är fallet i dag.

De barn och unga som är föremål för tvångsvård är en särskilt utsatt grupp med varierande behov och förutsättningar. I propositionen framhåller man att barn och ungdomar som vårdas på de särskilda ungdomshemmen inte sällan kommer från socialt utsatta miljöer och att många lider av psykisk ohälsa och har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det framgår också att barn och unga med funktionsnedsättningar kan ha särskilt svårt att hantera inlåsning nattetid. Konsekvenserna av inlåsningen kan bli att barnets eller ungdomens psykiska ohälsa försämras. Om dessa ingripande beslut ska fattas måste man därför konsultera hälso- och sjukvårdspersonal som kan bedöma risken för den unges hälsa. Motsvarande krav finns vid beslut om vård i avskildhet.

Martina Johansson (C)

Christofer Bergenblock (C)

Anders W Jonsson (C)